

1949 - 1989

TRIKOTA

**MINULOSŤ
SÚČASNOSŤ
BUDÚCNOSŤ**

Vydal: Trikota, národný podnik, Vrbové ako účelovú publikáciu
pri príležitosti 40. výročia založenia podniku

Zostavil: redakčný kolektív — za redakciu zodpovedá Vladimír Hulvan
Lektor: Ing. Alexander Takáč

Fotografie archív Trikota, národný podnik, Vrbové

Povolil: ONV, odbor kultúry v Trnave, číslo kult. 190/89

Tlač: Slovenská polygrafia, štátny podnik, Bratislava
Západoslovenské tlačiarne, z. p. 44 Piešťany

Počet výtlačkov: 4 500 kusov

N e p r e d a j n é

ZT-44 9320502-89

V živote človeka, v rodine, v celej spoločnosti, aj v živote podniku sa vyskytujú medzníky, významné jubileá, ktoré sú príležitosťou k zamysleniu, k bilancovaniu predchádzajúcej práce, ale aj k vytáčeniu nových predsa vzatí a plánov. Takýto medzník — 40 rokov od vzniku podniku si pripomienú a oslávia v tomto roku procujúci Trikoty.

Každý podnik má svoj typický profil a tradície, ku ktorým sa jeho kolektív rád vracia, aby z kladov i nedostatkov čerpal poučenie pre budúcnosť. Ak máme hodnotiť vývoj n. p. Trikota vo Vrbovom za uplynulé obdobie 40-tich rokov, musíme sa vrátiť späť a v historickom siede poukázať na premeny, revolučnosť, súčasný stav ale i perspektívy.

Z HISTÓRIE PODNIKU OD JEHO VZNIKU

Pracujúci n. p. Trikota Vrbové so svojim pobočným závodom v Šaštíne sa môžu prihlásiť k dávnym tradíciam textilného priemyslu na území Slovenska. V roku 1736 vznikla v Šaštíne (dnešná obec Šaštín — Stráže) manufaktúra — šaštínska kartúunka, ktorej zakladateľom bol manžel Márie Terézie — František Lotrinský. Hlavným poslaním bola výroba kartúnu — textílie, ktorá sa vyrábala z bavlny a ľanu. Kartúunka dosiahla najväčší rozmach koncom 18. storočia, keď zamestnávala takmer 10 000 ľudí, predovšetkým domáckych pradiarov a česačov bavlny. Títo sa zgrupovali z domáceho obyvateľstva obcí juhozápadného Slovenska. V samotnom Vrbovom pracovalo pre kartúunku 193 domáckich remeselníkov. Zánik šaštínskej kartúunky sa kladie do obdobia buržoáznej revolúcie v rokoch 1848/49.

V čase zániku kartúunky patrilo sídlo súčasného národného podniku Vrbové k poľnohospodársko-remeselným mestečkám na Slovensku. Koncom 19. a začiatkom 20. storočia patrilo Vrbové k mestečkám, ktoré boli známe tradičnými trhmi a jarmokmi, čo svedčí o rozvoji obchodu a remeselnnej výroby. Rozvoj priemyslu sa začal vo Vrbovom až začiatkom 40-tich rokov nášho storočia, kedy boli položené základy dnešného národného podniku.

Priamym predchodom národného podniku, konkrétnie jeho základného závodu, bol súkromno-kapitalistický podnik — firma Bosákové textilné závody. Počiatkom existencie Bosákových závodov je 1. december 1941. Zakladateľ firmy Pavol Bosák však založil svoju firmu už v roku 1936, a to v Trnave, kde pod názvom „Pavol Bosák, výroba prádla“ viedol konfekčnú dielňu. Túto živnosť prestal v Trnave vykonávať asi 15. novembra 1941, teda tesne pred založením závodu vo Vrbovom. Stroje a zariadenie boli z Trnavy v závere roku 1941 prevezené do Vrbového. V centre Vrbového prenajal od hostinského Paušeka „Sokolovnu“, do ktorej boli umiestnené pletiace a šijacie stroje. V nedalekej obci Prašník vo vybudovaných objektoch bola zriadená farbiareň, ktorá bola v roku 1942 taktiež presťahovaná do Vrbového, do bytov pod Sokolovnou. Už v roku 1941 bolo zamestnávaných v prevádzke 40 pracovníkov a koncom roku 1942 okolo 120, pričom od marca 1942 sa začalo pracovať na tri smeny. Výrobný program bol orientovaný na výrobu mužských košiel, ženskej a mužskej bielizne. Základnou surovinou bol viskózový hodváb, dodávaný z Hodvábk v Senici (terajší Slovenský hodváb, n. p.). Kvalita výrobkov z tohto materiálu bola nízka, na

ší kotol s výhrevnou plochou 120 m² a tlakom 12 atp. V hornom závode (tak bola nazývaná hospodárska časť objektu prevzatého v roku 1951 od majiteľa D. Hačku) bol v prevádzke kotol s výhrevnou plochou 60 m², ktorý bol v roku 1969 nahradený novým kotlom (100 m²). Tento kotol zabezpečoval dodávku tepla do pomocných prevádzok a sociálnej vybavenosti závodu. Kotle boli poloautomatizované s ručným nahadzovaním uhlia do násypiek a vyvážaním škváry na skládku. V roku 1972 mali kotolne 14 pracovníkov. Ročne sa spálilo cca 6 000 ton hnedého triedeného uhlia a vyrabilo sa 18 286 Gcal. tepla. Zásobovanie elektrickou energiou tiež prešlo určitými vývojovými fázami. Prvý transformátor v roku 1949 stačil s výkonom 200 kVA. V roku 1956 bol nahradený novým o výkone 500 kVA a v 60-tich rokoch pribudli ďalšie s výkonom 315 kVA. Tento stav s maximálnym ročným odberom 2 900 MVh trval až do rozšírenia a rekonštrukcie závodu, ktorá znamenala rozhodujúci prelom aj v energetickom hospodárstve.

Rékonštrukcia a rozšírenie závodu 01 z hladiska energetického hospodárstva si vyžiadala jeho komplexné prebudovanie a zmodernizovanie. Bola vybudovaná kotolňa na zemný plyn naftový s kapacitou 30 ton pary/hod., chemická úpravňa vody pre kotolňu a farbiareň s kapacitou 1 500 m³ za deň, čistiareň odpadových vôd z farbiarie s kapacitou 1 300 m³ za deň a dve transformačné stanice s prívodnou 22 kV linkou a inštalovaným výkonom 4 000 kVA. Zdrojom priemyselnej vody sa stala vodná nádrž Černec v blízkosti Vrbového. Bol vybuďovaný pohotovostný vodojem s kapacitou 450 m³ upravenej vody. Úžitková voda bola zabezpečená v roku 1968 ešte pred započatím rekonštrukcie závodu vybudovaním vodovalu z lokality Prašník, osada Pustá Ves. Tým bola zabezpečená voda aj pre mesto Vrbové a Prašník. V druhej etape výstavby bolo dobudované energetické hospodárstvo, a to doplnením kotolne o ďalší kotol s výkonom 25 t/hod. Zdvojnásobila sa prevádzková kapacita chemickej úpravne vody a bola prebudovaná čistiareň odpadových vôd. Energetické zásobovanie závodu bolo rozšírené o ďalšie dve transformačné stanice s výkonom 1 000 kVA, tým stúpol celkový inštalovaný výkon na 7 000 kVA. Vo výrobných prevádzkach bolo vybudované klimatizačné zariadenie. Ročná spotreba zemného plynu je zhruba 6 mil. m³. Energetické hospodárstvo zamestnáva 56 pracovníkov, z toho 12 technikov.

VÝROBNÝ PROGRAM A JEHO INOVÁCIA

V rokoch, keď sa podnik začal formovať, nebolo potrebné skúmať potreby občanov. Jednoducho povedané — v povoľných rokoch žiaden objem výroby nestačil a naši občania potrebovali všetko. Táto situácia bola takmer bez zmeny platná až do roku 1953, kedy bol zrušený viazaný trh. V prvých rokoch po zrušení viazaného trhu a prevedení menovej reformy bola kúpna sila do určitej miery obmedzená príjmami. Priemerný príjem a dôchodok na jedného vyživovaného v domácnosti však sústavne v krajinе rastie. Okrem toho sa naše domácnosti v priebehu rokov vybavili predmetmi dlhodobej spotreby a peniaze, ktoré boli pred tým odkladané na ich nákup, sú k dispozícii práve k nákupu výrobkov, ktorých fyzické i morálne opotrebovanie je krátkodobé. Reprodukované nákupy tohto tovaru, najmä textilu neustále skracujú lehoty. Dopyt po pletiarskych výrobkoch však nenarastá izolované len v úseku spotreby pletiarskeho sortimentu, ale je ovplyvňovaný potrebou stále širšej palety výrobkov. Rovnako ako za uplynulé roky narastala pletiarska výroba, narastal i počet vyrábaných druhov. Spotrebiteľ začal viac pozerať na módnosť, kvalitu, praktičnosť a cenu výrobkov. V symbioze nových materiálov, výrobných techník, ale hlavne nápaditosou návrhárskych kolektívov sa začali vzťahovať a vyrábať úplne nové výrobky.

Inovácia výrobkov bez nových materiálov by nebola možná. Od roku 1949, kedy bol takmer výlučne používaný vo výrobe viskózový hodváb, dochádzalo postupne k zavádzaniu nových materiálov. Boli vyvinuté nové textilné vlákna, ktoré nahradzovali klasické materiály. Chemický priemysel, ktorého úroveň nesmierne vzrástla, dokázal takéto materiály zabezpečiť. Prvým syntetickým vláknom, ktoré bolo v podniku spracovávané od roku 1954, bol polyamidový hodváb z n. p. Silon. V júli 1959 sa začala výroba polyamidového vlákna v Humennom pod značkou Kapron. Jedným z prvých odberateľov kapronu bol n. p. Trikota. Vlákno malo vysokú prietrvhosť a na osnovných stávkach bolo takmer nespracovateľné. V roku 1966 sa závod osamostatnil, bola zabezpečená zmena technologických zariadení a postupne z malého závodu Kapron sa stal n. p. Chemlon, ktorého výrobky zodpovedajú svetovým kvalitatívnym parametrom. Dlhoročná spolupráca s Chemlonom znamenala obohatenie kolekcie v Trikote a podstatné navýšenie výroby. Ročne sa spracováva v podniku vyše 1 350 ton polyamidového hodvábu v 17-tich druhoch.

Ďalším syntetickým vláknom, s výrobou ktorého sa začalo

ných domkov. V roku 1947 bolo odovzdaných do užívania 12 bytových jednotiek a druhá časť 6 bytových jednotiek bola dokončená v roku 1949. Výstavba pokračovala v tretej etape a tak v roku 1951 bolo odovzdaných ďalších 12 bytov. Postupne boli budované ďalšie bytové jednotky, a to v roku 1955 4 bytové jednotky a v roku 1956 ďalšie 4 bytové jednotky. Pôvodne vystavené rodinné domky v roku 1947 boli postupne rozdelené a tak z jedného bytu boli získané dva byty. V roku 1976 bola dokončená 28 bytová jednotka v hodnote 3,3 milióna Kčs a ďalších 20 bytov. Podnik má k dispozícii 121 bytových jednotiek s počtom 392 ubytovaných osôb.

Účinnou formou stabilizácie pracovníkov je poskytovanie bytov podnikovo-družstevných. V rokoch 7. 5 RP bolo odovzdaných pracovníkom závodu 01 Vrbové 55 bytových jednotiek podnikovo-družstevných, za roky 1986 — 1988 bolo pridelených 30 bytových jednotiek tiež podnikovo-družstevných. V rokoch 1981 — 1988 boli uzatvorené HZ s OSBD Trnava celkom na 98 bytových jednotiek podnikovo-družstevných, z ktorých je 17 bytov prioritných, ktoré boli pridelené pracovníkom vo vybraných nosných profesiach, určených MP SSR. Do konca 8. 5 RP bude n. p. Trikota v závode 01 vo Vrbovom disponovať so 110 bytovými jednotkami — podnikovo-družstevnými. Podnik poskytuje pracovníkom pôžičky z FKSP na zloženie členského podielu na pridelenie podnikovo-družstevné byty, ako aj na vybavenie bytu nábytkom.

V päťdesiatych rokoch sa započalo a budovaním **rekreačného strediska na Prašníku — Dúbrave**. Postupne boli budované jednotlivé chatky a centrálna budova, v ktorej bola umiestnená kuchyňa a jedáleň. V roku 1968 bola daná do užívania nová budova, v ktorej boli umiestnené sociálne zariadenia a sklad. Postupne bolo rekreačné zariadenie prebudované, niektoré pôvodné chatky boli nahradené novými a v júni 1984 bola odovzданá do užívania nová centrálna budova v hodnote 3,874 tis. Kčs, v ktorej je umiestnená hospodárska časť a kuchyňa. Modernizáciou chatovej časti a uvedením do prevádzky novej centrálnej budovy sa podstatne skultúrnil pobyt. Rekreačné zariadenie je v prevádzke po celý rok formou školy v prírode a v letných mesiacoch slúži na rekreáciu pionierov. Ročne sa odrekreuje v tomto zariadení 1 300 detí, z toho viac ako 450 detí v pionierskom tábore.

Pracovníci sa so svojimi rodinnými príslušníkmi **rekreujú v rekreačných zariadeniach ROH** v ČSSR, ale aj v zahraničí. V rámci výberovej rekreácie poznávajú v letných mesiacoch

rôzne prímorské miesta čiernomorského pobrežia a v priebehu roka hlavne krásy historických miest spriateľených krajín. Tak napríklad v roku 1971 sa zúčastnilo rekreácie v ČSSR 226 našich pracovníkov a rekreácie v zahraničí 33 pracovníkov a ich rodinných príslušníkov. V roku 1988 sa zúčastnilo domácich rekreácií 315 a zahraničných 154 pracovníkov. Osobitnú pozornosť venuje podnik pionierskej rekreácií, a to formou výmeny s inými podnikmi, ale i v zahraničí. Za obdobie od roku 1978 do roku 1988 sa zúčastnilo pionierskej rekreácie 1 200 detí, z toho v zahraničí 170 detí. Podnik tak plní jedno z uznesení IX. všeoborového zjazdu rozšíriť rekreáciu a skvalitniť stároslivost ZV ROH o ďalšie formy oddychu pracujúcich.

Poskytovanie zdravotníckych služieb je zabezpečované v závodnom zdravotnom stredisku, ktoré bolo odovzdané do užívania v roku 1973 a je umiestnené v bývalej administratívnej budove, ktorá po ukončení rekonštrukcie závodu bola odovzданá do užívania SOU ako internát. V začiatkoch, vzhladom na počet pracovníkov, zdravotnú službu zabezpečoval jeden lekár. Postupom času v nadväznosti na rozširovanie výrobných kapacít a narastajúci počet pracovníkov, boli rozširovane i zdravotnícke služby, ktoré teraz zabezpečujú dva praktickí lekári a jeden stomatológ. V stredisku sa priamo vykonávajú audiometrické vyšetrenia pracovníkov hlučných prevádzok. Pracovníci s rizikových pracovísk sa pravidelne zúčastňujú preventívnych lekárskych prehliadiok. Ostatné odborné lekárske vyšetrenia zabezpečuje Nemocnica s poliklinikou v Piešťanoch.

V súvislosti s otvorením odborného učilišta v roku 1952 začala prevádzku **závodná kuchyňa**, ktorá bola umiestnená do roku 1957 v priestoroch internátu. Od roku 1957 do roku 1959 prevádzku závodnej kuchyne zabezpečovali Reštaurácie a jedálne. V roku 1960 opäť závodné stravovanie prevzal podnik. Kuchyňa bola umiestnená v adaptovaných priestoroch na mieste, kde je dnes postavená nová administratívna budova. V závodnom stravovaní v tom čase pracovalo 7 pracovníkov. V roku 1968 bola daná do prevádzky nová závodná kuchyňa s kompletным zariadením a jedálňou. Celodenná strava je podávaná pre žiakov SOU, obedy a večere pre vlastných pracovníkov a obed pre cudzích stravníkov z Vrbového. Za rok je podaných vyše 300 tisíc obedov a 45 tisíc večerí. Podávanie stravy je zabezpečované v hlavnej jedálni a dvoch jedálňach a bufetmi priamo na prevádzkach a jeden bufet je umiestnený v budove závodnej kuchyne s možnosťou nákupov potravín a občerstvenia. Záujem